

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **R.**, so sídlom v Z., proti žalovanému **S.**, so sídlom v B., o **navrátenie nehnuteľností**, vedenej na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 7 C 52/2007, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn. 9 Co 211/2011, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn. 9 Co 211/2011 a uznesenie Okresného súdu Topoľčany z 20. júna 2011, č.k. 7 C 52/2007-357 a vec vracia Okresnému súde Topoľčany na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Topoľčany uznesením z 20. júna 2011 č.k. 7 C 52/2007-357 žalovanému náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení svojho uznesenia uviedol, že súčasťou základného práva na právnu pomoc je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania. Právo na právnu pomoc využil aj žalovaný, ktorý si v priebehu konania zvolil právneho zástupcu, v čom mu nebolo zo strany súdu (či už súdu prvého stupňa alebo odvolacieho súdu) bránené. S právnym zastúpením súvisia aj trovy právneho zastúpenia, ktoré sú súčasťou trov konania. Ďalej súd prvého stupňa uviedol, že žalovanému v tomto konaní (pred súdom prvého stupňa aj v odvolacom konaní) vznikli trovy právneho zastúpenia, pretože v jeho priebehu bol zastúpený advokátom. Aj keď si žalovaný uplatnil náhradu trov konania pozostávajúcich z trov právneho zastúpenia, súd mu náhradu trov konania nepriznal. Žalovaný mal v konaní úspech, pretože návrh žalobkyne bol zamietnutý. Podľa § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku by preto mal žalovaný právo na náhradu trov konania, nie však akýchkoľvek, ale iba trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva. Súd prvého stupňa posúdil účelnosť trov právneho zastúpenia vzniknutých žalovanému a dospel k záveru, že neboli vynaložené

účelne. Trovy právneho zastúpenia sa všeobecne považujú za účelne vynaložené trovy. Žalovaný však disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie, dokonca má zriadený právny odbor, preto podľa názoru súdu prvého stupňa, aj keď žalovaný mal právo využívať služby advokáta, čím mu vznikli trovy právneho zastúpenia, tieto boli vynaložené neúčelne a je povinný ich znášať sám. Vo svojom odôvodnení sa súd prvého stupňa odvolal na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9. septembra 2004, sp. zn. II. ÚS 78/03. Vzhľadom na to súd prvého stupňa rozhodol o náhrade trov konania tak, že ich náhradu žalovanému nepriznal, aj keď mal v konaní úspech.

Krajský súd v Nitre na odvolanie žalovaného uznesením z 31. augusta 2011 sp. zn. 9 Co 211/2011 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. V druhom výroku žalobkyni náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého uznesenia, a preto s poukazom na ustanovenie § 219 ods. 2 O.s.p. sa v odôvodnení tohto rozhodnutia obmedzil iba na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia. Ďalej odvolací súd konštatoval, že súd prvého stupňa neporušil základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy. Podľa názoru odvolacieho súdu mal žalovaný rovnaké možnosti ako ktorýkoľvek iný účastník konania, a to aj v súvislosti s právom zvoliť si právneho zástupcu, t.j. nebola mu odopretá možnosť zvoliť si na svoje zastupovanie advokáta. K námietkam žalovaného o členení právneho odboru a časovej náročnosti spôsobenej konaniami mimo sídla spoločnosti odvolací súd uviedol, že k udeleniu plnej moci právnomu zástupcovi došlo až 26. októbra 2007, teda po už uskutočnených podaniach zo strany žalovaného, ktoré zaňho zrealizoval právny odbor. Okrem tejto skutočnosti poukázal odvolací súd aj na to, že právny zástupca má sídlo v B. a súdne konanie prebiehalo v T., resp. v N., čím sa vôbec neodstránila časová náročnosť, pretože na pojednávania nedochádzal zamestnanec žalovaného, ale právny zástupca. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p., § 142 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.

Proti uzneseniu Okresného súdu Topoľčany z 20. júna 2011 č.k. 7 C 52/2007-357 a uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 31. augusta 2011 sp. zn. 9 Co 211/2011 na základe podnetu žalovaného podal mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Žiadal zrušiť uvedené rozhodnutia a vec vrátiť Okresnému súdu Topoľčany na ďalšie konanie. Namietal nedostatok riadneho odôvodnenia súdnych rozhodnutí, čo založilo dovolací dôvod podľa § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p., teda z dôvodu, že

účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu videl generálny prokurátor v tom, že odvolací súd vo svojom odôvodnení nedal jasnú a presvedčivú odpoveď na podstatné otázky, súvisiace s predmetom súdnej ochrany (náhrada trov konania), nereagoval ani na jednu podstatnú odvolaciu námietku, pričom od uvedenej povinnosti ho nemôže oslobodiť znenie § 219 ods. 2 O.s.p., ktoré nemožno aplikovať čisto formálne. Ďalej generálny prokurátor namietal nesprávne právne posúdenie veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), keď považoval výklad oboch nižších súdov za nesprávny, nakoľko nezohľadňuje tú skutočnosť, že právny odbor S. by fyzicky nebol schopný vybavovať agendu fondu týkajúcu sa 1671 súdnych konaní, v ktorých je fond podľa vlastného tvrdenia v súčasnosti účastníkom. Generálny prokurátor ďalej vyjadril názor, že ak by napadnuté súdne rozhodnutie zostalo v platnosti, jednalo by sa o precedens, ktorý by znefunkčnil konania fondu ako účastníka súdnych sporov a negarantoval mu rovnaké postavenie v každom súdnom konaní, ktorého je účastníkom.

Žalobkyňa ani žalovaný sa k mimoriadnemu dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.), po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutia v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora je podané opodstatnene.

Ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon, a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu, a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie (§ 243e ods. 1 O.s.p.). Mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania, ale aj dôvodmi

uplatnenými v mimoriadnom dovolaní. Obligatórne (§ 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vady v zmysle § 237 písm. a/ až e/, g/ O.s.p. a tzv. iné vady dovolateľ nenamietal. Vady v zmysle § 237 O.s.p. nevyšli najavo ani v dovolacom konaní.

Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní namietal vadu v zmysle § 243 ods. 1 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p., ktorú videl v nedostatočnom odôvodnení súdnych rozhodnutí.

Podľa § 157 ods. 2 O.s.p. v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Podľa § 167 ods. 2 O.s.p. ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 219 ods. 2 O.s.p.).

To, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry ESLP. Judikatúra tohto súdu teda nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, § 29; Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

Rovnako sa Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril k povinnosti súdov riadne odôvodniť svoje rozhodnutie aj v náleze III. ÚS 119/03-30. Ústavný súd už vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t.j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci dospel k záveru, že v odôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Jeho rozhodnutie nemožno považovať za svojvoľné, zjavne neodôvodnené, resp. ústavne nekonformné, pretože odvolací súd sa pri výklade a aplikácii zákonných predpisov neodchýlil od znenia príslušných ustanovení a nepoprel ich účel a význam. Ako vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06).

Ďalej dovolací súd poznamenáva, že z obsahu odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že sa v plnom rozsahu stotožňuje s odôvodnením rozhodnutia súdu prvého stupňa, ktoré vyhovuje zákonným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutia v § 157 ods. 2 O.s.p. Takýto postup odvolacieho súdu pri odôvodnení vlastného rozhodnutia je v súlade s citovaným ustanovením § 219 ods. 2 O.s.p., preto ani nemožno na ťarchu odvolaciemu súdu pripísať, že jeho rozhodnutie nie je riadne a presvedčivo odôvodnené a teda nespĺňa náležitosti, ktoré preňho predpisuje Občiansky súdny poriadok. Rovnako ani námietka generálneho prokurátora, že odvolací súd nereagoval ani na jednu podstatnú odvolaciu námietku nie je dôvodná, pretože odvolací súd vo svojom odôvodnení reagoval na námietku viazanosti súdu prvého stupňa právnym názorom odvolacieho súdu, na námietku o členení právneho odboru žalovaného ako aj na námietku časovej náročnosti spôsobenej konaniami mimo sídla žalovaného.

Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že námietka generálneho prokurátora týkajúca sa nedostatočného odôvodnenia písomného vyhotovenia rozhodnutí prvostupňového a odvolacieho súdu nie je dôvodná.

Mimoriadne dovolanie ďalej ako dovolací dôvod uvádza, že uznesenie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), pretože súdy žalovanému negarantovali rovnaké postavenie účastníka v konaní.

Podľa ustanovenia § 25 ods. 1 O.s.p. si účastník môže vždy za svojho zástupcu zvoliť advokáta. Plnomocenstvo udelené advokátovi nemožno obmedziť.

V zmysle ustanovenia § 137 O.s.p. sú trovy konania najmä hotové výdavky účastníkov a ich zástupcov, včítane súdneho poplatku, ušlý zárobok účastníkov a ich zákonných zástupcov, trovy dôkazov, odmena notára za vykonávané úkony súdneho komisára a jeho hotové výdavky, náhrada výdavkov právnickej osoby, ktorá je oprávnená zastupovať v konaní podľa osobitného predpisu, odmena správcu dedičstva a jeho hotové výdavky, tlmočné a odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát.

Účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal (§ 142 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle článku 37 ods. 2 a 3 Listiny základných práv a slobôd má každý právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy, a to od začiatku konania. Všetci účastníci sú si v konaní rovní.

Súd prvého stupňa sa v odôvodnení svojho rozhodnutia odvolal na skôr vydaný nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9. septembra 2004, sp. zn. II. ÚS 78/03. V obdobnej veci však svoj názor vyjadril aj Ústavný súd Českej republiky (rozhodnutia Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 2257/08 a II. ÚS 986/09). Najvyšší súd Slovenskej republiky sa v rámci svojej rozhodovacej činnosti prikláňa a stotožňuje práve s argumentáciou Ústavného súdu Českej republiky, a to z nasledujúcich dôvodov.

Ústavne garantované právo na právnu pomoc zahŕňa právo účastníka konania zvoliť si, či sa nechá alebo nenechá zastúpiť v konaní a prípadne tiež kým. Právne zastúpenie je tak ponechané úplne na vôli účastníka, a to bez ohľadu na to, či by sa bol schopný zastupovať sám. Dôvody rozhodnutia účastníka nechať sa v konaní zastúpiť advokátom nemožno hľadať len v nedostatku jeho právneho vzdelania, ale napríklad aj vo väčšej miere objektivity zástupcu,

jeho konkrétnej špecializácii na danú problematiku a podobne. Účastník konania si musí byť vedomý toho, že v prípade neúspechu poniesie náklady konania, prípadne aj náklady právneho zastúpenia protistrany. Na druhej strane mu však príslušné procesné predpisy (§ 142 O.s.p.) garantujú, že jeho náklady budú v prípade úspechu nahradené. Súdny nepriznal náhradu trov konania žalovanému odvolaním sa na to, že neboli účelne vynaložené vzhľadom na skutočnosť, že žalovaný disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie, dokonca má zriadený aj právny odbor. Pojem „účelný“ je ale nevyhnuté chápať ako určitú poistku pred hradením nákladov nesúvisiacich s konaním, pred nadbytočnými či nadmernými nákladmi (napr. opakované uplatnenie náhrady za prevzatie a prípravu zastupovania, nepotrebné konzultácie s klientom atď.). Vzhľadom na ústavne zaručené právo na právnu pomoc nie je možné prostredníctvom uvedeného termínu (neúčelne vynaložené náklady konania) vymedziť kategóriu subjektov, ktorá by tak z hľadiska právneho zastúpenia mala odlišné postavenie, a tak jej de facto právo na zastúpenie advokátom v konaní upierať a z hľadiska ostatných účastníkov ju diskriminovať. Účastníka nie je možné sankcionovať tým, že mu nebude priznaná náhrada nákladov zodpovedajúca výške odmeny advokáta s tým, že sa mohol v konaní brániť sám.

Súdny nižšieho stupňa zhodne tvrdil, že v konaní nedošlo k porušeniu základného práva na právnu pomoc a rovnosť účastníkov v konaní (čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy SR), keďže právo na právnu pomoc využil aj žalovaný, ktorý si v priebehu konania zvolil právneho zástupcu, v čom mu nebolo zo strany súdov bránené. Právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi musí byť ale zaručené nielen právne ale aj fakticky. Súčasťou základného práva na právnu pomoc je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania. Tým že súdny nižšieho stupňa žalovanému nepriznal náhradu trov právneho zastúpenia, hoci na to mal podľa zákona nárok (§ 142 ods. 1 O.s.p.), žalovanému sťažili prístup k právnej pomoci v konaní na súde, pretože aj za priaznivého výsledku sporu, je žalovaný nútený hradiť si náklady na právne zastupovanie v konaní sám.

Uplatňovanie hore uvedeného názoru súdov (o tom, že účastník konania disponujúci právnym oddelením alebo zamestnávajúci zamestnancov s právnickým vzdelaním nemá nárok na náhradu trov konania za právne zastupovanie v konaní) by de facto znamenalo, že nárok na náhradu trov za právne zastupovanie v konaní nemajú všetky fyzické osoby s právnickým vzdelaním, množstvo korporácií, obchodných spoločností, družstiev, štátnych inštitúcií a organizácií a podobne, čo by viedlo k ich diskriminácii a nerovnému postaveniu v konaní.

Tým, že súdy z tohto aspektu neposudzovali skutkový stav veci v nadväznosti k právnej stránke veci, došlo vo vzťahu k uvedenému k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci v zmysle § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. V dôsledku nesprávneho právného posúdenie veci zostal skutkový stav neúplný (nedostatočne zistený).

Generálny prokurátor Slovenskej republiky preto dôvodne podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p., keďže to vyžadovala ochrana práv a ním chránených záujmov účastníkov konania a túto nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na uvedené rozhodnutia súdov nižšieho stupňa v zmysle § 243b ods. 2, 3 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p. zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Topoľčany na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. júna 2013

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová